

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

HEATHER MORRIS
**Tatuatorul
de la
Auschwitz**

Traducere din engleză de
LUANA SCHIDU

Ediție revizuită

HUMANITAS
fiction

*În amintirea lui Lale Sokolov:
Îți mulțumesc că mi-ai acordat încredere
pentru a spune povestea ta și a Gitei.*

Nota autoarei

Aceasta este o operă de ficțiune, bazată pe mărturia directă a unui supraviețuitor al lagărului de la Auschwitz, nu o lucrare de specialitate despre Holocaust. Există numeroase relatări care susțin faptele acestei cumplite istorii mult mai detaliat decât poate fi justificat într-un roman și îi încurajez pe cititori să le caute. Lale a întâlnit mai mulți gardieni și deținuți la Auschwitz-Birkenau decât se menționează în paginile de față; în câteva rânduri, am creat personaje care reprezintă mai mult de un individ anume și am simplificat unele evenimente. Deși câteva întâlniri și discuții din acest roman au fost imaginate, faptul că evenimentele au avut loc în cea mai mare parte așa cum sunt descrise este neîndoielnic, iar informațiile prezentate ca fiind adevărate au fost verificate apelând la surse istorice.

Prolog

Lale încearcă să nu privească în sus. Ia foaia de hârtie care-i este întinsă. Trebuie să transcrie cele cinci cifre pe brațul fetei care o ține. Este deja un număr acolo, dar s-a cam șters. Bagă acul în brațul ei stâng, trasând un 4; încearcă s-o facă cu blândețe. Țâșnește sângele. Dar acul n-a pătruns destul de adânc și trebuie să traseze cifra din nou. Ea nici nu tresare la durerea pe care Lale știe că i-o provoacă. *Au fost avertizate – să nu spui nimic, să nu faci nimic.* El șterge sângele și freacă rana cu cerneală verde.

— Mai repede! șoptește Papan.

Lale târăgănează. Una e să tatuezi brațe de bărbați, dar să profanezi corpuri de fete e îngrozitor. Ridicând ochii, vede un bărbat în halat alb care trece încet în revistă șirul de fete. Din când în când se oprește să inspecteze fața și trupul unei tinere îngrozite. În cele din urmă, ajunge la Lale. În timp ce el ține mâna fetei cât poate de blând, bărbatul o prinde de bărbie și îi întoarce brutal capul dintr-o parte într-alta. Lale privește în ochii înspăimântați. Buzele ei se mișcă,

părând că vor să spună ceva. Lale o strânge tare de braț s-o oprească. Ea îl privește, și el îi face semn: „Șșș”. Bărbatul în halat alb îi dă drumul și se îndepărtează.

— Bravo, îi șoptește el, apucându-se să tatueze restul de trei cifre – 5 6 2. Când termină, îi ține brațul o clipă mai mult decât e necesar, privind-o în ochi. Zâmbește slab, chinuit. Ea îi răspunde cu un zâmbet și mai slab. Ochii ei dansează însă în fața lui. Privindu-i, inima lui pare că se oprește și totodată începe să bată pentru prima oară, bubuind, aproape amenințând să-i sară din piept. Se uită în jos și pământul i se clatină sub picioare. I se întinde o nouă foaie de hârtie.

— Mai repede, Lale! îi șoptește grăbit Pegan.

Când ridică din nou privirea, ea nu mai e acolo.

CAPITOLUL 1

APRILIE 1942

Lale se hurducă de-a lungul câmpului, șezând stăpân pe el, cu capul sus. Tânărul de douăzeci și patru de ani nu vede nici un motiv pentru a încerca să-l cunoască pe omul de alături, care din când în când ațipește cu capul pe umărul lui; Lale nu-l împinge la loc. E doar unul dintre nenumărații tineri înghesuiți în vagoanele pentru transportul vitelor. Cum nu i s-a dat nici un indiciu despre destinația lui, Lale s-a îmbrăcat ca de obicei: costum călcat, cămașă albă curată și cravată. *Mereu să te îmbraci ca să faci impresie bună.*

Încearcă să stabilească dimensiunile temniței sale. Vagonul e lat de doi metri și jumătate. Nu-i vede însă capătul, spre a-i estima lungimea. Face o tentativă să numere bărbații porniți în aceeași călătorie cu el. Dar cu atâtea capete care tot saltă în sus și-n jos, în cele din urmă renunță. Nu știe câte vagoane sunt. Îl mănâncă spatele și picioarele. Îl mănâncă fața. Barba țepoasă îi amintește că n-a mai făcut baie și nu s-a mai bărbierit de două zile, de când s-a urcat în tren. Se simte din ce în ce mai puțin el însuși.

Când oamenii încearcă să-l atragă în discuție, le răspunde cu vorbe de încurajare, străduindu-se să le transforme frica în speranță. *Suntem în rahat, dar să nu ne înecăm în el.* Unii mormăie insulte la adresa lui, comentându-i înfățișarea și comportamentul. E acuzat că face parte dintr-o clasă superioară. „Și uite unde ai ajuns.“ Încearcă să alunge aceste cuvinte cu o ridicare din umeri și răspunde cu un surâs privirilor severe. *Pe cine vreau să păcălesc? Sunt la fel de speriat ca toți ceilalți.*

Un tânăr își încrucișează privirea cu a lui și își croiește drum spre el prin viermuiala de trupuri. Unii îl îmbrâncesc când trece pe lângă ei. *Ca să ai loc, trebuie să ți-l faci.*

— Cum poți să fii atât de calm? îl întreabă tânărul. Au puști. Nenorociții ăștia și-au îndreptat puștile spre noi și ne-au forțat să ne urcăm în... vagonul ăsta de vite!

Lale îi zâmbește.

— Nici eu nu mă așteptam la așa ceva.

— Încotro crezi că mergem?

— Nu contează. Ține minte un singur lucru: suntem aici ca să ne ținem familiile acasă, în siguranță.

— Și dacă...?

— Nici un „și dacă“. Eu nu știu, tu nu știi, nici unul dintre noi nu știe. Să facem pur și simplu ce ni se spune.

— Ce-ar fi să încercăm să-i înfruntăm când ne oprim, având în vedere că suntem mai mulți ca ei?

Pe fața palidă a tânărului se citește fugitiv o agresivitate confuză. Lovește patetic, cu pumnii strânși, înaintea lui.

— Noi avem pumni, ei au puști – cine crezi că o să câștige lupta?

Tânărul tace. Stă cu umărul înfipt în pieptul lui Lale și acesta simte mirosul de ulei și transpirație din părul său. Își lasă mâinile să-i cadă flasc pe lângă corp.

— Pe mine mă cheamă Aron, spune el.

— Lale.

Câțiva bărbați din jur devin atenți la discuția celor doi, ridicând capetele spre ei, apoi recad în reverii tăcute, cufundându-se adânc în propriile gânduri. Ceea ce au în comun cu toții e frica. Și tinerețea. Și religia. Lale încearcă să-și împiedice mintea să facă presupuneri despre ce i-ar putea aștepta. I s-a spus că e dus să muncească pentru germani, și asta are de gând să facă. Se gândește la familia lăsată acasă. *În siguranță*. A făcut sacrificiul, nu are nici un regret. L-ar face iar și iar pentru a-și ține membrii familiei iubite acasă, laolaltă.

Cam din oră în oră, oamenii par să-i pună aceleași întrebări. Obosind, Lale începe să răspundă: „Să așteptăm și vom vedea“. Nu înțelege de ce întrebările îi sunt adresate lui. Nu știe nimic în plus. Da, poartă costum și cravată, dar asta e singura diferență vizibilă dintre el și oricare altul. *Suntem toți în aceeași barcă mizerabilă*.

În vagonul ticsit nu pot nici să șadă, darămite să se întindă. Două găleți țin loc de toaletă. Pe măsură ce se umplu, se iscă o încăierare între oamenii care se

străduiesc să se îndepărteze de duhoare. Gălețile sunt răsturnate și conținutul se varsă. Lale se agață de valiza lui, cu speranța că banii și hainele pe care le are îi vor permite să-și cumpere libertatea acolo unde sunt duși, sau măcar îi vor permite să muncească în siguranță. *Poate o să fie o muncă în care o să pot folosi limbile pe care le știu.*

Se simte norocos că a reușit să ajungă într-o margine a vagonului. Micile goluri dintre scânduri lasă să se zărească ici-colo frânturi din peisajul pe care-l străbat. Poate inspira mici guri de aer curat, care țin în frâu valul crescând de greață. O fi primăvară, dar zilele sunt încărcate de ploaie și nori grei. Din când în când trec peste câmpuri năpădite de flori și Lale zâmbeste în sinea lui. Flori. A aflat de la o vârstă fragedă, de la mama lui, că femeilor le plac foarte mult. Când va mai putea oferi flori unei fete? Le inspiră parfumul, culorile vii trec în goană prin fața ochilor săi, câmpuri întregi de maci dansează în adierea vântului – o mare purpurie. Își jură că va culege singur primele flori pe care le va dărui cuiva. Nu i-a trecut prin minte niciodată că ele cresc spontan în număr atât de mare. Mama lui avea câteva în grădină, dar nu le culegea niciodată să le aducă în casă. Începe în minte o listă cu lucruri de făcut „când ajung acasă“ ...

Se iscă o nouă încăierare. Îmbrânceli. Țipete. Lale nu vede ce se petrece, dar simte agitația trupurilor ce se împing. Apoi se face liniște. Și, din negură, cuvintele: „L-ați omorât“.

— Norocosul de el.

Amărățul de el.

Viața mea e prea bună ca să se sfârșească în haznaua asta.

*

Se fac multe opriri pe drum, unele durează minute, altele, ore, mereu în afara unui oraș sau a unui sat. Când și când, Lale zărește numele câte unei gări prin care trec în goană: Zwardón, Dziedzice și, nu peste mult timp, Dankovice, ceea ce-i confirmă că sunt în Polonia. Permanentă întrebare: unde se vor opri? Cea mai mare parte a drumului și-o petrece pierdut în gânduri despre viața lui de la Bratislava: slujba, apartamentul, prietenii – prietenele, mai ales.

Trenul se oprește din nou. E beznă; norii acoperă complet luna și stelele. Este oare întunericul o prevestire a viitorului lor? *Lucrurile sunt cum sunt. Ceea ce pot să văd, să simt, să aud și să miros în momentul ăsta.* Vede doar bărbați ca el, tineri, într-o călătorie spre necunoscut. Aude chiorăit de stomacuri goale și șuierat de trahei uscate. Simte miros de urină și scârnă, de trupuri prea îndelung nespălate. Oamenii profită de faptul că nu mai sunt aruncați dintr-o parte într-alta pentru a se odihni, fără a fi nevoiți să se îmbrâncească și să se înghiontească pentru un petic de loc. Nu numai un cap se odihnește acum pe umerii lui Lale.

Câteva vagoane mai în spate se aud zgomote puternice, care se strecoară încet tot mai aproape. Oamenii

de acolo s-au săturat și vor să încerce să evadeze. Sunetul trupurilor care se izbesc de pereții de lemn ai vagonului și zăngănitul unei găleți pentru excremente, probabil, îi trezesc pe toți. După scurt timp, explodează toate vagoanele, atacate dinăuntru.

— Ajută-ne sau dă-te la o parte, îi strigă lui Lale un bărbat masiv, repezindu-se și el în peretele vagonului.

— Nu-ți consuma energia, îi replică Lale. Dacă pereții ăștia ar fi putut să fie spărți, nu crezi că o vacă ar fi făcut-o până acum?

Mai mulți își întrerup eforturile, întorcându-se furioși spre el.

Chibzuiesc la pusele lui. Trenul pornește târându-se. Poate că cei care-i însoțesc și-au zis că mișcarea va opri răzmerița. Vagoanele se liniștesc. Lale închide ochii.

*

Se întorsese în casa părinților săi din Krompachy, Slovacia, după vestea că evreii din orașele mici erau adunați și duși să muncească pentru germani. Știa că evreilor nu li se mai permitea să lucreze și că le fuseseră confiscate afacerile. Vreme de aproape patru săptămâni a ajutat prin casă, reparând lucruri alături de tatăl și fratele său, construind paturi noi pentru voinicii lui nepoți, care crescuseră și nu mai încăpeau în leagăne. Sora lui, croitoreasă, era singurul membru al familiei care avea un venit. Era nevoită să se ducă și să se întoarcă de la lucru în secret, înainte de ivirea zori-

lor și după lăsarea întinericului. Șefa ei era dispusă să-și asume acest risc pentru cea mai bună angajată.

Într-o seară, s-a întors cu un afiș pe care șefei ei i se ceruse să-l pună în geamul atelierului. Se cerea ca fiecare familie evreiască să dea un fiu de optsprezece ani sau mai mult ca să lucreze pentru guvernul german. Șoaptele, zvonurile despre ceea ce se întâmplase în alte orașe au ajuns în sfârșit și la Krompachy. Părea că guvernul slovac îi ceda încontinuu lui Hitler, dându-i orice voia. Afișul avertiza cu litere îngroșate că dacă vreo familie avea un astfel de fiu și nu-l preda, întreaga familie avea să fie dusă într-un lagăr de concentrare. Max, fratele mai mare, a spus imediat că se va duce el, dar Lale nici n-a vrut să audă. Max avea nevastă și doi copii. Era nevoie de el acasă.

Lale s-a prezentat la sediul guvernului local din Krompachy, oferindu-se pentru transport. Funcționarii cu care a avut de-a face îi fuseseră prieteni – merseseră la școală împreună, familiile lor se cunoșteau. I s-a spus să se ducă la Praga, să se prezinte autorităților în drept și să aștepte noi instrucțiuni.

*

După două zile trenul alcătuit din vagoane de vite se oprește din nou. De data asta e mare agitație afară. Lătră câini, sunt răcnite ordine în germană, se trag zăvoarele, ușile vagoanelor se dau în lături.

— Coborâți din tren, lăsați-vă bagajele! strigă soldații. Iute, iute, grăbiți-vă! Puneți-vă lucrurile pe jos!